

ЗАКОН ЯК ФОРМА ПРАВА

Корнух Вікторія Олегівна

студент-магістр юридичного факультету

Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна

e-mail:: victoria.kornukh@yandex.ru

Ключові слова: закон, форма права, свободна воля, природне право.

Для розуміння закону як правового явища, феномена доцільно сперш розглянути його в історичному аспекті. Історичний вимір при розгляді даної проблеми неможливо виключити вже в силу того, що закон працює у віддалених один від одного за часом епохах, що розгляд будь-якої концепції його сутності неможливе тільки на матеріалі сучасності.

Структура теорії закону при її партикулярному характері є доволі складною, причиною чого є змістовна розмитість даного поняття, яку можна вважати глибоко традиційною. Вже в античні часи значення поняття «закон» роздвоювалося. Ним був і деякий універсальний механізм зобов'язування і конкретні владні установлення повноважного суб'єкта, які визначали стандарти відносин людей у суспільстві.

«Вчення про закон в юриспруденції *de facto* охоплює, як мінімум, три взаємопов'язані, але досить самостійні, специфічні напрями: філософський (проблеми сутності закону як фактора зобов'язання, співвідношення закону і права, морального змісту закону, причин порушення законів, меж законності та ін.); юридико-догматичний (проблеми розуміння і характеристики закону як джерела правових норм, місця закону в системі нормативних актів, соціального простору дії закону, його адекватного розуміння, тлумачення, застосування та ін.); юридико-технічний (техніко-текстовий), який поєднує проблеми створення якісного закону як текста, як блоку пов'язаної, цільової, прескриптивної інформації, яка включається в процес комунікативної взаємодії творця з адресатом» [1, с.189].

Розглядаючи феномен закону в філософському напрямі постає питання про свободу як антропологічну сутність і про необхідний характер регуляції як форму примусу по відношенню до свободної волі. Відтак, відповідь на питання про співвідношення необхідності й примусу виглядає наступним чином: примус є необхідність у її прояві відносно вільної волі; необхідність відносно вільної волі проявляє себе як примус.

Тобто, в соціально-філософському плані закон розуміється як граничні відносини необхідності і залежності, межа людських дій, які не можна переступати, в правовому сенсі – як акт волевиявлення повноважного суб'єкта, що встановлює правила із вищим обов'язковим значенням, порушення яких тягне за собою застосування організованого примусу. Складна метафізика поняття «закон» фіксує його абсолютно (в деякому сенсі - фатальне) значення, а також показує його як втілення безумовного блага (знання про необхідне – благо вже за визначенням). Тому і немає нічого дивного в тому, що в певному культурному середовищі поняття «закон» припускає порядок людських відносин і дій, від якого неможливо ухилитися і котрий при цьому а ргіогі позитивний, безумовно корисний (подібне сприйняття підкріплюється суто політичним підходом до справи і переконанням в тому, що за допомогою закону можна будь-що змінити, будь-що виправити і вирішити будь-яку проблему).

«По глибинному семантичному значенню закон є сфера і межа неминучого, необхідного. Цілком закономірно слово з такою семантикою стає одним із наріжних понять у сфері права, де чітке позначення меж можливої і допустимої поведінки в рамках деякої необхідності – найважливіша функціональна задача» [1, с.195-196].

«Юридичний закон в якості об'єктивної реальності протистоїть відособленому суб'єкту, який вимушений рахуватися з нею при прагненні у досягненні своєї мети.

Юридичний закон створюється людьми як зовнішня об'єктивна сила і, будучи створений, таким і виступає. Для закону не є а ні елліна, а ні іудея, незалежно, чи вірять вони в нього і навіть чи знають про його існування» [2, с.33].

В даний час в юридичній літературі існує досить багато різних визначень закону, але найбільш розповсюдженим поняттям закону "у власному розумінні" є уявлення про нього, як про нормативний акт, прийнятий вищим представницьким органом державної влади з дотриманням встановленої конституцією процедури або в порядку референдуму.

Нерідко такого роду "традиційне" визначення поняття закону доповнюється положеннями про те, що закон безпосередньо виражає загальну державну волю, регулює найбільш важливі суспільні відносини, має найвищу юридичну силу, і ін.

Однак, формально-юридичне пізнання закону, виділення його видових і родових ознак, його часто формальна ідентифікація - це хоча і об'єктивно необхідно і дуже важливо, але, тим не менш, це тільки один з кроків, один із ступенів в повному і всебічному пізнанні того, що називається законом. Виділення формальних ознак і особливостей законів - це свого роду техніко-юридичний аспект процесу вивчення законів, який "за визначенням" не може бути продуктивним, якщо він не доповнюється іншими сторонами процесу пізнання законів і, зокрема, соціально-юридичним, економіко-юридичним і іншими аспектами. Іншими словами, пізнання законів буде далеко не повним, вельми вузьким і одностороннім, якщо вивчення їх формально-юридичних рис і особливостей не буде органічно поєднуватися і доповнюватися з урахуванням їх фактичних сутнісних та змістовних рис і особливостей.

Розглянувши філософський та юридико-догматичний напрями розуміння закону доцільно звернутися і до юридико-технічного (техніко-текстового).

Мовні закони з їх багатим та різноплановим арсеналом засобів відображення дійсності, що відтворюють характер комунікативної спрямованості висловлень, вказуючи на стосунок змісту цих висловлень до дійсності, з яким пов'язується витлумачення повідомлюваного як реального або як можливого, бажаного, необхідного – разом із законами і правилами формальної логіки створюють важливу основу нормативного тексту.

«Законодавець повинен не лише вміти точно дібрати слово, але й доречно, правильно ввести його в речення, повинен оперувати технікою смислового зв'язку, за якої не виникає суперечностей у межах усього правового тексту. А цього можна досягти, знаючи закони не тільки логіки, а й семасіології, лексикології, синтаксису (насамперед синтаксису: на рівні однієї фрази – частини статті нормативного акта; у межах одного періоду – усієї статті; сполучення періодів – ряду статей у межах глави або/і розділу; зрештою, закінченого цілого – глави або розділу нормативного акта)» [3, с. 18].

Інакше кажучи, дефініція «закон» є складним явищем, при вивченні та розгляді якого необхідно досліджувати різні аспекти його прояву, а також з точки зору різних концепцій, шкіл права.

Сьогодні не викликає сумнівів твердження що закон і право – поняття різні, не тотожні, що означає поступове подолання юридичного позитивізму шляхом надання значення та визнання концепції природного права. Це обумовлюється тим, що природне право ґрунтується на справедливості, прояснити яку надає змоги природа і розум, котрі співпадають між собою. Розум є найбільш могутньою природою людини, а призначення людини – розуміти і діяти з розумом, відповідно природне право, яке регулює людське співжиття має це раціонально-природне підґрунтя.

Таким чином, згідно з суттю природно-правової доктрини, правотворчою силою є людський розум. «В розумі пізнаються ті вічні загальнолюдські правові цінності, насамперед свобода і справедливість, які мають реалізуватися, бо вони є розумними в кожному правовому устрої. Саме розум приписує свободу і рівність в свободі серед людей» [4, с. 69]. Свободна воля вважається природним станом людини, а закон за допомогою примусу встановлює певні обмеження, проте це не є негативним. Навпаки, закон виступає як благо,

окреслюючи міру можливої, прийнятної для суспільства поведінки, інакше суспільство поглинула б анархія. Таке розуміння прямо залежить від рівня правової культури та менталітету народу. Природним, а не писаним людьми з їх уподобаннями та упередженнями правом є правила поведінки, котрі витікають із природної волі людини та слугують виміром юридичних приписів держави.

Норми, які містяться в законі мають бути узгоджені з природним правом, тоді відбувається збіг права і закону, що і створює найбільш ефективну форму права – правовий закон.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Слинко Д.В.

Література:

1. Бурлай Е.В. Осторожно – закон! // Вісник Луган.держ.ун-ту внутр.справ ім. Е.О.Дідоренка. – 2010. – Спец.вип. - №2 (ч.1). – с.187-237
2. Шалютин Б.С. Закон, юридический закон и общественный договор/ Б.С. Шалютин // Вопр. философии. – 2006. - №11. С.27-46.
3. Рогожа В.Г. Логічна послідовність як необхідна ознака тексту нормативного акта // Унів.наук.зап. – 2009, - Вип.3. – с.16-19.
4. Петрова Л.В. Джерела права // Вісн. акад. правових наук України: Зб.ст. – Х., 1997. - №1. – с. 65 – 76

**ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА В
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Короткова Тетяна Михайлівна

*студентка 6 курсу юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: ya.karat2013@yandex.ua*

Ключові слова: кримінальне провадження, адвокат, захисник, підозрюваний, обвинувачений.

Поняття захисника, види його процесуальної діяльності в кримінальному провадженні визначені статтею 45 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [1]. Норми цієї статті обмежують коло осіб, які можуть бути допущені як захисники, виключно адвокатами. Такі положення КПК слід вважати більш прогресивними, оскільки вони орієнтовані на забезпечення в кримінальному процесі кваліфікованого захисту від підозри чи обвинувачення. Дискусії щодо можливої участі в кримінальному провадженні близьких родичів обвинуваченого, засудженого, виправданого, його опікунів чи піклувальників, інших фахівців у галузі права, які не є адвокатами, очевидно, ще будуть продовжуватися. Разом з тим, слід підкреслити, що суто правових знань особі, яка бере участь у кримінальному провадженні як захисник, недостатньо. У відносинах з підозрюваним, обвинуваченим чи іншою особою, вказаною в частині 1 статті 45 КПК, необхідно дотримуватися правил етики, знати тактичні прийоми захисту та нести юридичну відповідальність за невиконання чи неналежне виконання обов'язків захисника. Ці питання визначаються не тільки в КПК, а й у законодавстві про адвокатуру. Реалізація відповідних положень КПК, а також Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» здатна забезпечити підозрюваному і обвинуваченому та іншим особам надійний захист у кримінальному провадженні.